

In view of some shortcomings of legislation in sphere of interaction entities with law enforcement, appropriate to further improve the mechanism of its interaction during processing of referrals for financial transactions, which can be related to legalization (laundering) of incomes received in criminal way and terrorism financing, as well as in criminal proceedings for such materials.

Keywords: *interaction, prevention, legalization (laundering) of incomes received in criminal way, counteraction, improvement.*

Надійшла до редакції 16.03.2013

С.П. Корнейчук

здобувач

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

УДК 342.951(477)

ПОНЯТТЯ, ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРИМУСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Проаналізовано наукові підходи щодо визначення поняття та особливостей адміністративно-примусової діяльності державної виконавчої служби України; розкрито зміст такої діяльності; наведено види заходів адміністративного примусу, що застосовуються державною виконавчою службою.

Ключові слова: *виконавче провадження, Державна виконавча служба України, адміністративний примус, заходи адміністративного примусу.*

Постановка проблеми. Демократизація суспільних відносин у процесі державотворення в Україні та прагнення нашої держави до інтегрування в сучасні цивілізаційні процеси у ролі повноправного учасника-партнера вимагає кардинальних змін у взаємовідносинах особи та держави. Для цих відносин, що базуються на загальнодемократичних принципах, превалюючим є вектор партнерства, при якому держава в особі своїх органів надає публічні послуги громадянину та покладає на останнього зобов'язання дотримуватись законодавства в соціальній, культурній, економічній сферах з мінімальним рівнем втручання в таку діяльність. Очевидним є те, що для розвинутого суспільства втручальна діяльність держави в ці відносини посилюється (активізується) у випадку відмови громадян виконувати законні вимоги та рішення її інституцій в цілому та судів зокрема. Одним із таких органів, який наділений повноваженнями застосовувати заходи державного, у тому числі адміністративного, примусу для реалізації завдання з примусового виконання рішень судів, інших державних органів та уповноважених посадових осіб у законодавчо визначеному адміністративно-процесуальному порядку, є Державна виконавча служба України (далі – ДВС).

Із започаткуванням у 1999 році функціонування Державної виконавчої служби України неодноразово змінювалися організаційно-правові засади її діяльності та власне адміністративно-примусовий механізм виконання

юрисдикційних рішень. Попри оновлення законодавства про виконавче провадження та здійснення ряду наукових досліджень, залишаються не вирішеними на законодавчому рівні такі питання: невизначеність місця виконавчого провадження у системі права України, недосконалість механізму правового регулювання заходів примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів, невизначеність видів заходів адміністративного примусу, що можуть застосовуватися посадовими особами ДВС, визначення правових підстав, порядку та наслідків їх застосування.

Теоретичні та практичні проблеми правового регулювання виконавчого провадження нерідко ускладнюють процедуру примусового виконання юрисдикційних рішень, а в окремих випадках – взагалі унеможливають їх виконання. Як наслідок, відновлене судом або іншим органом порушене право особи досить часто залишається без реального виконання, що підриває авторитет органів виконавчої влади, до яких належить Державна виконавча служба, яка виконує такі рішення в адміністративно-примусовому порядку. У зв'язку з цим у суспільстві формується негативне ставлення до Державної виконавчої служби, виникають сумніви щодо її здатності виконувати покладені на неї завдання. У наукових колах, серед юристів-практиків, дискутується питання про недоцільність існування такого державного органу, висловлюються думки про повернення до попередньої системи примусового виконання судових рішень, тобто передачі функцій виконання рішень судовій владі, створення приватної виконавчої служби тощо.

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. У контексті актуальності теми статті варто зазначити, вітчизняна правова наука досліджує, в основному, організаційно-правові засади виконавчого провадження – автори: М.Г. Авдюков, В.В. Баранкова, Р.Х. Валеева, М.А. Гурвич, Л.Н. Завадська, П.П. Заворотько, Н.Д. Зейдер, В.П. Пастухов, О.М. Смецька, А.К. Сергун, А.М. Ширшиков, М.Й. Штефан, М.К. Юков; адміністративно-правовий механізм примусового виконання судових та інших рішень частково досліджували Ю.В. Білоусов, Ф.В. Бортяк, Б.М. Гук, Р.В. Ігонін, В.В. Комаров, А.І. Перепелиця, В.І. Тертишников, С.Я. Фурса, С.В. Щербак та інші.

У той же час залишаються практично не дослідженими правові засади та порядок застосування повного арсеналу заходів адміністративного примусу під час здійснення виконавчих дій ДВС України, що викликає науковий інтерес до цієї проблеми. Однак першочергового наукового осмислення потребує визначення поняття, змісту та особливостей адміністративно-примусової діяльності Державної виконавчої служби України, що й зумовлює, зокрема, актуальність тематики даної статті.

Виклад основного матеріалу. Виконавче провадження і до сьогодні вважається надто слабкою ланкою механізму захисту прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина, інтересів юридичних осіб та держави в цілому [1]. Сучасний аналіз діяльності державної виконавчої служби щодо здійснення виконавчого провадження є надзвичайно важливим, оскільки відбувається після запровадження нового законодавства. Він дозволяє узагальнити практику діяльності державних виконавців у новому

правовому просторі.

Державна виконавча служба є структурним органом Міністерства юстиції України. Її правовий статус визначено Законом України «Про державну виконавчу службу» [2]. Завданням зазначеного органу є своєчасне, повне й неупереджене примусове виконання рішень, передбачених законом. Вже в самій сутності такого органу, визначеній в його завданні, закладено можливість, а більше – необхідність, застосування адміністративного примусу. Викликано це необхідністю приведення до виконання низки рішень суду та інших органів, які підлягають виконанню у примусовому порядку. Дані, на жаль, несистематизованої статистичної інформації свідчать, що лише 64 % рішень суду та інших органів підлягають виконанню в добровільному порядку. Це свідчить, з одного боку, про низький рівень правосвідомості громадян, тобто виконання обов'язку нести майнову та немайнову відповідальність за свої незаконні дії; з іншого – про низький рівень довіри громадян до законності діяльності суду та інших органів, які виносять рішення, що обов'язкові для виконання, і це очевидно, адже більше 23 % рішень цих органів у порядку судового оскарження визнаються незаконними. Все це доводить доцільність існування в системі державних інституцій органу, який наділений повноваженнями приведення до виконання у примусовому порядку рішень суду та інших органів, система яких визначена в п. 2 ст. 17 Закону України «Про виконавче провадження» і включає в себе такі рішення (у формі документів): 1) виконавчі листи, що видаються судами, і накази господарських судів, у тому числі на підставі рішень третейського суду та рішень Міжнародного комерційного арбітражного суду при Торгово-промисловій палаті і Морської арбітражної комісії при Торгово-промисловій палаті; 2) ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних, кримінальних справах та справах про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом; 3) судові накази; 4) виконавчі приписи нотаріусів; 5) посвідчення комісій по трудових спорах, що видаються на підставі відповідних рішень таких комісій; 6) постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом; 7) постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат, пов'язаних з організацією та проведенням виконавчих дій і накладенням штрафу; 8) рішення інших органів державної влади, якщо їх виконання за законом покладено на державну виконавчу службу; 9) рішення Європейського суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» [3].

Перш ніж визначити систему заходів адміністративного примусу, які застосовуються в діяльності ДВС, доцільно визначитися з поняттям, метою та особливістю їх застосування. В цілому мета застосування адміністративного примусу полягає в такому: а) запобігання або недопущення вчинення правопорушень; б) їх виявлення і припинення; в) притягнення осіб до адміністративної відповідальності або ініціювання питання про притягнення

особи до кримінальної відповідальності, якщо у процесі застосування адміністративно-примусових заходів будуть виявлені ознаки кримінального правопорушення. Мета адміністративного примусу, що застосовується ДВС, полягає у виявленні та припиненні спроб боржника ухилитися від виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) майнового та немайнового характеру, які підлягають примусовому виконанню, забезпеченні виконання вказаних рішень та вжиття заходів адміністративної відповідальності за невиконання законних вимог державного виконавця.

Виходячи з норм законодавства, державні виконавці застосовують заходи адміністративного примусу, які становлять основу їх діяльності, хоча існує можливість і добровільного виконання рішень. Тому застосування ними примусових заходів повинно здійснюватися як крайній захід впливу на боржника чи інших учасників виконавчого провадження і виключно на засадах гласності й суворого додержання вимог законодавства, охорони прав громадян, підприємств та організацій.

У вітчизняній науковій літературі досить детально систематизовано та досліджено ознаки адміністративного примусу, найбільшої досконалої в цьому досягли А.Т. Комзюк та Т.О. Коломоєць. Так, А.Т. Комзюк у своїй докторській дисертації з'ясовує основні властивості адміністративного примусу, роблячи акцент саме на примусовому характері заходів, які застосовуються незалежно від волі і бажання правозобов'язаних суб'єктів, на що раніше дослідниками не зверталася увага [4, с. 321]. Т.О. Коломоєць, досліджуючи адміністративний примус у публічному праві, робить висновок, що «вибір ознак адміністративного примусу цілком залежить від авторського підходу до висвітлення цього питання, однак зумовлений глибиною комплексного дослідження його потенціалу у порівняльній характеристиці зі схожими адміністративно-правовими інститутами» [5, с. 118]. Не вдаючись до конкретизації наукових позицій цих та інших авторів, але на основі їх наукових напрацювань, спробуємо виокремити особливості адміністративного примусу, здійснюваного ДВС. На нашу думку, їх слід об'єднати в такі: 1) його застосування завжди поєднується із широким використанням багатогранних засобів організаційного, психологічного, морального, матеріального та фізичного впливу на особу; 2) застосовується, як правило, самостійно органами ДВС, однак, в окремих випадках, наприклад, відповідно до п. 12 ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження», державний виконавець має право залучати у встановленому порядку до провадження виконавчих дій працівників органів внутрішніх справ; 3) його застосування може здійснюватися державним виконавцем виключно в межах та у спосіб, передбачений законом, і виключно в порядку відкритого виконавчого провадження; 4) застосовується як до фізичних, так і до юридичних осіб; 5) застосовується щодо організацій, посадових осіб і громадян, які безпосередньо не підпорядковані державній виконавчій службі, тобто завжди має зовнішній вияв; 6) може застосовуватися не тільки до сторони виконавчого провадження, а й до органів та посадових осіб, які, відповідно до законодавства, мають сприяти державному виконавцю у виконавчому

провадженні (наприклад, посадові особи банків, підприємств, адміністрацій установ); 7) може застосовуватися не тільки у зв'язку із примусовим вилученням майна чи коштів, а й у випадку попередження вчинення особами кримінального чи адміністративного правопорушення, виявленого під час здійснення виконавчого провадження; 8) регулювання його підстав, умов і порядку застосування здійснюється нормами адміністративного права, причому не тільки законами, а й низкою підзаконних актів (наприклад, Положення про Державну виконавчу службу України, затверджене Указом Президента від 6 квітня 2011 року № 385/2011 [6]; Інструкція з організації примусового виконання рішень, затверджена наказом Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. №512/5 [7]); 9) діяльність щодо його застосування здійснюється відповідно до адміністративно-процесуальних норм, які на цей час закріплюються переважно на рівні підзаконних актів, і від норм матеріального права, в основному, не відокремлені (за винятком норм, які регулюють порядок застосування адміністративних стягнень); 10) він знаходить прояв у формі різноманітних заходів морального, майнового, особистісного впливу, в його межах допускається застосування фізичної сили і вогнепальної зброї (але виключно органами внутрішніх справ, залученими до здійснення виконавчого провадження); 11) застосовується саме у примусовому порядку, тобто незалежно від волі й бажання суб'єкта, до якого застосовується, часто з можливістю використання для його реалізації інших примусових заходів; 12) його застосування в більшості випадків здійснюється на підставі або супроводжується складенням процесуальних документів (актів, постанов, висновків).

Визначивши особливості адміністративного примусу, що застосовується ДВС, слід визначити його поняття. Слід вказати, що в сучасній вітчизняній науковій літературі наводилися спроби його визначення. Так, Ф.В. Бортняк у своєму дисертаційному дослідженні визначив поняття адміністративного примусу, який здійснюється Державною виконавчою службою, як «застосування передбачених адміністративно-правовими нормами заходів впливу щодо правозобов'язаних суб'єктів з метою виконання рішення, винесеного публічними органами управління щодо захисту порушеного, оспореного чи невизнаного права особи» [8, с.13]. О.О. Чумак запропонував визначити засоби примусового характеру, які застосовуються Державною виконавчою службою України, як «нормативно встановлені заходи впливу, які застосовуються державними виконавцями щодо правозобов'язаних суб'єктів в порядку, суворо регламентованому нормативно-правовими актами, з метою неупередженого, повного та своєчасного виконання рішень юрисдикційних органів» [9, с. 375]. Є.О. Чечоля пропонує визначити адміністративний примус ДВС як «примусові заходи, що застосовуються в межах виконавчого провадження, – це заходи, які здійснюються органами державної виконавчої служби з метою забезпечення своєчасного та повного виконання рішення суду чи інших державних органів та органів місцевого самоврядування» [10, с. 82].

Однак слід констатувати, що всі ці поняття містять лише окремі озна-

ки адміністративно-примусової діяльності ДВС та не є систематизованими. З урахуванням досліджених вище ознак, спробуємо запропонувати власне визначення поняття адміністративно-примусової діяльності ДВС, як *нормативно-врегульованої, адміністративної діяльності ДВС, направленої на застосування до осіб заходів впливу морального, майнового, особистісного та іншого характеру з метою забезпечення виконання останніми рішень судів та інших органів (посадових осіб), яка провадиться на підставах, у межах повноважень та у спосіб, визначений законом, та з урахуванням дотримання прав і свобод громадян.*

Адміністративно-примусові заходи, що застосовуються Державною виконавчою службою, можна поділити на такі: 1) профілактичні (попереджувальні, превентивні); 2) процесуально-забезпечувальні; 3) заходи адміністративної відповідальності.

Під профілактичними заходами слід розуміти застосування Державною виконавчою службою засобів, спрямованих на попередження можливих дій щодо невиконання рішень суду та інших органів майнового та немайнового характеру, які підлягають примусовому виконанню. До заходів процесуально-забезпечувального характеру слід віднести всі заходи, які визначені в ст. 32 Закону України «Про виконавче провадження», а саме: звернення стягнення на кошти та інше майно (майнові права) боржника, у тому числі якщо вони перебувають в інших осіб або належать боржникові від інших осіб; звернення стягнення на заробітну плату (заробіток), доходи, пенсію, стипендію боржника; вилучення в боржника і передача стягувачу певних предметів, зазначених у рішенні; інші заходи, передбачені рішеннями (зокрема, безперешкодне входження на земельні ділянки, в жилі та інші приміщення боржників – фізичних осіб). До заходів адміністративної відповідальності, які має право застосовувати державний виконавець, належить адміністративний штраф, що застосовується за правопорушення, визначені у статті 188-13 КУпАП, а саме: невиконання законних вимог державного виконавця щодо усунення порушень законодавства про виконавче провадження, за втрату або несвоєчасне відправлення виконавчого документа, за неподання або подання неправдивих відомостей про доходи і майновий стан боржника [11]. Тобто Державна виконавча служба має право застосовувати повний комплекс заходів адміністративного примусу, що закладено в сутність діяльності цього органу, але з невинним дотриманням прав і свобод громадян та в інтересах останніх.

Попри це, в законодавстві, зокрема в Законі «Про виконавче провадження», не визначено систему заходів адміністративного примусу, які має право застосовувати державний виконавець при виконанні покладених на нього завдань. На цю обставину зверталася увага науковців, деякі з них пропонували об'єднати та викласти всі заходи примусового характеру, що застосовуються державними виконавцями при виконанні рішень, в одній статті, розділивши їх на дві групи: заходи майнового та немайнового характеру. Так, зокрема О.О. Чумак пропонує до групи заходів майнового характеру віднести всі види звернення стягнень на кошти, рухоме та нерухо-

ме майно, періодичні виплати (заробітну плату, пенсії, стипендії тощо), вилучення у боржника та передача стягувачу певних предметів, відповідно до рішення; до групи заходів немайнового характеру віднести: відібрання дитини, поновлення на роботі, примусове виселення та вселення, здійснення конкретних дій, або утримання від них, зазначених у рішенні, яке підлягає виконанню у примусовому порядку [9, с. 377]. Попри це, питання систематизації заходів адміністративного примусу, що застосовується ДВС, потребує окремого, детального дослідження, що буде здійснено нами в подальшій роботі над цією тематикою.

Висновки. В підсумку слід зазначити, що, попри законодавчо визначену примусову спрямованість діяльності ДВС, вона, з одного боку, потребує забезпечення найвищого рівня законності, захисту прав і свобод громадян; з іншого – забезпечення ефективності діяльності цього органу, як органу, що здійснює публічну сервісно-обслуговуючу функцію, з урахуванням покладених на нього державою та суспільством завдань.

Бібліографічні посилання

1. Гук Б.М. Правоохоронна спрямованість діяльності Державної виконавчої служби України / Б.М. Гук // Форум права. – 2011. – № 3. – С. 190–195 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-3/11gbmvscu.pdf>.
2. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24.03.1998 № 202/98-ВР // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/202/98-вр>.
3. Про виконавче провадження: Закон України від 24.03.1998 № 202/98-ВР. У редакції Закону № 2677-VI від 04.11.2010 // ВВР України. – 2011. – № 19–20. – Ст. 142.
4. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації : монографія / Комзюк А.Т. ; за заг. ред. О.М. Бандурки. – Х., 2002.
5. Коломоець Т. О. Адміністративний примус у публічному праві України: теорія, досвід та практика реалізації : дис. доктора юрид. наук : 12.00.07 / Коломоець Т.О. – Запоріжжя, 2005.
6. Про затвердження Положення про Державну виконавчу службу України, затверджене Указом Президента від 6 квітня 2011 року № 385/2011 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dvs.gov.ua/ua/ukaz-prezidenta-pro-dvs.html>.
7. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень: наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. №512/5 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dvs.gov.ua/ua/ukaz-prezidenta-pro-dvs.html>.
8. Бортняк Ф.В. Форми та методи діяльності державної виконавчої служби: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / Ф.В. Бортняк. – К., 2008.
9. Чумак О.О. Переконавання та примус як методи роботи Державної виконавчої служби України / О.О. Чумак // Митна справа. – № 1(79). – 2012. – Ч. 2. – Кн. 2. – С. 373–378.
10. Чечоля Є.О. Примусові заходи органів державної виконавчої служби у межах виконавчого провадження / Є.О. Чечоля // Південноукраїнський правничий часопис: науковий журнал Одеського держ. ун-ту внутр. справ. – 2010. – № 3. – С. 81–83.
11. Кодекс України про адміністративні правопорушення // ВВР УРСР. – 1984. – Додаток до № 51. – Ст. 1122.

Корнейчук С. П. Понятие, содержание и особенности административно-принудительной деятельности государственной исполнительной службы Украины. Проанализированы научные подходы относительно определения понятия и особенностей административно-принудительной деятельности государственной исполнительной службы Украины; раскрыто содержание такой деятельности; приведены виды мер административного принуждения, которые применяются государственной исполнительной службой.

Ключевые слова: исполнительное производство, Государственная исполнительная служба Украины, административное принуждение, меры административного принуждения.

Korneychuk S. P. Concept, content and features of the administrative and coercive activity of the State Penitentiary Service of Ukraine. This paper analyzes the scientific approaches to the definition and characteristics of administrative and coercive activity of the State Penitentiary Service of Ukraine.

It was determined that the purpose of administrative enforcement, which SPS is used detect and prevent attempts debtor to evade court decisions and other bodies (officials) property and non-property subject to enforcement, the enforcement of said decisions and actions of administrative liability for failure legal requirements of public enforcement .

The concept of administrative and coercive activities SPS as regulatory and regulated , SPS administrative activities aimed at the application of enforcement measures moral persons, property, personal and other measures to ensure compliance with recent court decisions and other bodies (officials) who are made to basis and within the limits and in the manner determined by law and subject to the rights and freedoms of citizens.

The features of administrative enforcement, used internal combustion engines, which are as follows: its use is always combined with the extensive use of multi-faceted means of organizational, psychological, moral, financial and physical impact on a person, used usually by self- combustion engine, however, some cases, the bailiff has the right to engage in the prescribed manner to the production execution of law enforcement officers is performed only within the limits and in the manner prescribed by law, and only in the order of enforcement proceedings, applies to both natural and legal persons, shall apply to organizations, officials and citizens who are not directly subordinated to the state service that always has the expression , activity on its use shall be subject to administrative and procedural rules, which at this time are fixed mainly on the level of by-laws and the rules of substantive law in largely separated, finds expression in the form of events, they may have a moral character, property, personal influence within it allowed the use of physical force and firearms (but only by law enforcement agencies involved in the implementation of the enforcement proceedings) is applied in the forced manner that is independent of the will and desire of the subject to which it is often with the ability to implement it using other coercive measures and its application in most cases on the basis of or be accompanied by drafting legal documents (acts , decrees, opinions).

Keywords: enforcement proceedings, the State Penitentiary Service of Ukraine, administrative enforcement, administrative enforcement actions.

Надійшла до редакції 25.04.2013

О.С. Прохода
оперуповноважений
(ГУМВС України в Дніпропетровській області)

УДК 342.9 + 351.74

СПЕЦИФІКА ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ РОБОТИ ДІЛЬНИЧНОГО ІНСПЕКТОРА МІЛІЦІЇ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ ТА МІСТАХ

Розглянуто особливості організації профілактичної роботи дільничного інспектора міліції у сільській та міській місцевості. Забезпечення належного громадського порядку в Україні, який відповідає вимогам сучасності, є однією з важливих функцій держави. У цьому зв'язку особливого значення набуває вирішення проблеми, що пов'язана з попередженням правопорушень у сільській та міській місцевості.

Ключові слова: профілактична робота, дільничний інспектор міліції, попередження правопорушень.